

Redengevende omschrijving – Stolwijk: Tentweg 54-56-56a
Monumentnummer: 23/24

Bron onderste foto's: G.J. Dukker, 1994 (zwart-wit) en 2004 (kleur), RCE

FEITELIJKE GEGEVENS

Adres	Tentweg 54-56-56a, 2821 AG Stolwijk
Kadastrale nummers	Stolwijk E 140 Stolwijk E 141 Stolwijk E 281
Naam object	Nutricia
Complexonderdelen	Voormalige kaasfabriek
Oorspronkelijke functie	kaasfabriek
Opdrachtgever	Nutricia, Zoetermeer
Architect/aannemer	Niet bekend
Datering / Bouwjaar	1919

(CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

Kaasfabriek Nutricia

De kaasfabriek Nutricia was bedoeld om de in het land bekende Stolwijkse kaas op fabrieksmatige wijze te gaan fabriceren. Het kaasmaken was een belangrijke financiële en sociale bezigheid binnen de bedrijvigheid op de boerderij. Vaak van de boerin. Dit leidde ertoe dat de fabriek niet van de grond kwam. Na enkele maanden werd de fabriek alweer gesloten vanwege de tegenvallende resultaten. De fabriek is ondanks de korte bedrijfsperiode illustratief voor de bloeiende kaashandel in Stolwijk.

STEDENBOUWKUNDIGE, LANDSCHAPPELIJKE SITUATIE

Ruimtelijke ontwikkeling Stolwijk

De eerste ontginningen vonden in de 12e /13e plaats aan weerszijden van de Bovenkerkse Vliet. Hiervoor werd het cope-systeem gebruikt. Aan de noordzijde kwamen de ontginningen meer schuin op de ontginningsbasis te staan. Aan weerszijden van de ontginningsbasis werden boerderijen gebouwd. Het gevolg van een langgerekt lint met agrarische bedrijvigheid. De stichting van een kerk in de 15e eeuw, in de oksel van de Bovenkerkse en de Goudse Vliet, was de aanleiding voor het ontstaan van een kom ter plaatse van de huidige kern van Stolwijk. Boven- en Benedenkerk en Benedenheul bleven als zelfstandige bebouwingslinten aan de oost- en de westzijde bestaan. Pas in het midden van de 19e eeuw ontwikkelde Stolwijk zich ook buiten de oorspronkelijke ontginningsas. Tussen 1900 en 1930 ontwikkelde zich de belangrijkste noord-zuidas van de Goudseweg en de Tentweg. Een belangrijk aspect voor de groei van Stolwijk was de aanleg van het lokaalspoor Gouda Schoonhoven, waardoor forensisme op

gang kwam. Na de oorlog werden enkele nieuwe woonwijken aan de noordwestzijde van het dorp geplaatst. De voormalige fabriek is gelegen aan de vroeg 20e-eeuwse ontwikkelingsas van de kern Stolwijk en is daarmee een verwijzing naar de ontstaansgeschiedenis van de dorpskern. Tevens draagt het bij aan de afleesbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis van de kern Stolwijk. Vanwege de opvallende hoofdmassa en de zorgvuldig uitgewerkte architectuur is de voormalige fabriek een beeldbepalend element langs de Tentweg.

Ruimtelijke opbouw perceel

De voormalige fabriek ligt als onderdeel van de afwisselend aansluitende en vrijstaande bebouwing in de westelijke gevelwand van de Tentweg. Het pand ligt direct langs de weg, waarbij er rekening was gehouden met het laden en lossen van de vrachtwagen en karren voor levering van melk en uitvoer van de kaas.

ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDE

De fabriek is architectuurhistorisch waardevol als voorbeeld van een fabriek uit het eerste kwart van de 20e eeuw. De fabriekstypologie is duidelijk herkenbaar aan de fabrieksnaam, het laadplatform en de grote ventilatie-openingen in de kopgevels. De fabriek is bovendien waardevol vanwege de vormgeving in tijdsgebonden baksteenarchitectuur in traditionele bouwstijl uit de jaren '20, met diverse versieringen (rode strekken, metselmozaïekband en muizentandlijst). Het traditionalisme is een bouwstijl waarin baksteen en hoge kappen weer vaak werden toegepast en de vormen uit het verleden opnieuw geïnterpreteerd en verwerkt werden, als reactie op het opkomende functionalisme.

BESCHRIJVING

Het pand bestaat uit een lang rechthoekig hoofdvolume van twee bouwlagen, met een zolder onder schilddak, waarvan de nok evenwijdig ligt aan de weg. In het midden van dit hoofdvolume is een middenrisaliet gemaakt (licht naar voren springend geveldeel), die eindigt in een puntgevel (vgl. Vlaamse gevel: een stenen dakkapel in het vlak van de gevel). Deze risaliet wordt afgesloten door een zadeldak. Aan beide zijden van het hoofdvolume ligt iets, meer naar achteren gelegen, nog een zijvolume, eveneens van twee bouwlagen met een zolder, maar dan onder zadeldak. Het rechter zijvolume heeft een eigen natuurstenen trap met bordes en ijzeren balustrade, dat pas na 1993 moet zijn aangebracht. De daken zijn gedekt met oranje kruis- of Bouletpannen. De uiteinden van het schilddak zijn bekroond met pironnen.

De gevels van het hoofdvolume zijn opgetrokken in schoon metselwerk met roodbruine bakstenen in kruisverband. De onderste 16 baksteenlagen plus één rollaag zijn uitgevoerd als hoog tras- of cementraam (waterdicht metselwerk in muren tegen het optrekken van grondvocht). Het zijvolume aan de rechterzijde is wit gepleisterd en voorzien van schijnvoegen, om natuurblokken te suggereren. Het zijvolume aan de linkerzijde is afgewerkt met een grove, korrelige pleister en heeft geen

schijnvoegen. Beide volumes hebben een grijze plint.

Wat de voorgevel betreft is het linkerdeel van het hoofdvolume meermaals verbouwd en heeft diverse nieuwe vensters, en een erker uit 1997.

Het rechterdeel is nog oorspronkelijk, met zes smalle raampjes in twee groepen van drie vensters.

Verder is het de hele fabriek nog een aantal vensters aanwezig met een roedenverdeling met een plotselinge en ongewone overgang van 4 ramen naast elkaar in een onderlicht naar 3 ramen naast elkaar in een bovenlicht. In het rechter zijvolume zijn de laaddeuren in het midden na 1994 vervangen door de huidige enkele deur met zijlichten. De kopgevels van de zijvolumes hebben bovenin ronde ventilatie-openingen, wat kenmerkend is voor kaaspakhuizen.

De strekken van de oorspronkelijke vensters en deuren zijn uitgevoerd in orangerode baksteen. De gevel van het hoofdvolume is ook versierd met een orangerode metselmozaïekband en muizentandlijst bovenin. In de puntgevel van het hoofdvolume is in een lijst met tegels de naam van het pand aangebracht: NUTRICIA. Hieronder is een inmiddels dichtgemetselde laadopening aanwezig met een uitstekend laadplatform.

WAARDENSTELLING

De voormalige kaasfabriek aan de Tentweg 54-56-56a te Stolwijk is van:

Cultuurhistorische waarde:

- Ter illustratie van de bloeiende Stolwijkse kaashandel in voorgaande eeuwen tot aan heden.

Stedenbouwkundige / landschappelijke waarde:

- Als verwijzing naar de ontstaansgeschiedenis van de dorpskern Stolwijk.
- Als bijdrage aan de afleesbaarheid van de historisch ruimtelijke opbouw van de kern Stolwijk.
- Als beeldbepalend element in de gevel van de Tentweg vanwege de opvallende hoofdmassa en de zorgvuldig uitgewerkte architectuur.

Architectuurhistorische waarde:

- Als voorbeeld van een fabriek uit het eerste kwart van de 20e eeuw.
- Vanwege de duidelijke herkenbare fabriekstypologie (fabrieksnaam, laadplatform, grote ventilatie-openingen).
- Vanwege de vormgeving in tijdsgebonden baksteenarchitectuur in traditionele bouwstijl (baksteen, hoge kappen, historische vormen hergebruikt), met diverse versieringen (rode strekken, metselmozaïekband en muizentandlijst).

Waarde vanwege de Gaafheid:

- Vanwege de gaaf bewaarde bouwmassa's

- Vanwege de deels gaaf bewaarde baksteenarchitectuur

Zeldzaamheidwaarde:

- Zeldzaam voorbeeld van een zuivelfabriek in de gemeente Krimpenerwaard.

IDENTITEIT
KRIMPENERWAARD

De voormalige zuivelfabriek aan de Tentweg 54-56-56a draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De herinnering aan de bloeiende kaashandel in de Krimpenerwaard en met name in Stolwijk.
2. De esthetische kwaliteit van het ontwerp.

BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:

- Exterieur, bouwkundige structuur en waardevolle interieuronderdelen (met uitzondering van recent(e) sanitair, keuken(s) en badkamer(s)).

BRONNEN

- Enderink, S. (2016), *Het Krimpenerwaardboek*, Zwolle
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zwolle
- Hofkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedebouw 1800 – 1945*. Monumenten inventarisatieproject
- Hoven, F. Van den (2002), *Op ontdekkingstocht door Krimpenerwaard en Lopikerwaard. Topografisch, cultuurhistorisch en recreatief handboek voor streekbewoners en toeristen*.
- Knoester, J.J. (2002), *Kernachtig Krimpenerwaard, 100 jaar plaatselijke geschiedenis*.
- Kroon, M. (2000), *Krimpenerwaardig, de geschiedenis van de Krimpenerwaard in woord en beeld*.
- Povée, H. (2004), *Tien eeuwen tussen Lek en IJssel: geschiedenis van de Lopikerwaard en de Krimpenerwaard*.
- Snaterse, J.C. (2007), *Stolwijk in oude ansichten*, Zaltbommel
- Stenvert, R. e.a. (2004), *Monumenten in Nederland, deel Zuid-Holland*.
- Stichting Krimpenerwaard, *Monumenten in de Krimpenerwaard: in Haastrecht, Stolwijk, Vlist, Schoonhoven, Ammerstol, Bergambacht, Berkenwoude, Lekkerkerk, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Ouderkerk aan den IJssel, Gouderak: cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten in beeld*.
- Ven, G.P. van de (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: geschiedenis van de Waterhuishouding in de Krimpenerwaard*.
- Topotijdreis.nl
- Beeldbank RCE, kadastrale minuut Stolwijk
- Streekarchief Midden-Holland (bouwvergunningen gemeente Stolwijk)
- drimble.nl/cultuur/stolwijk/446564.html
- heenenterugnaardeardeche.blogspot.com/2011/09/op-de-tentweg-in-stolwijk-staat-nog.html